

О РЕЦЕПЦИЈИ ДРУГОГ ИЗДАЊА ВИНАВЕРОВЕ КЊИГЕ *ЗАНОСИ И ПРКОСИ ЛАЗЕ КОСТИЋА* И РЕЛАЦИЈИ ИЗМЕЂУ ОВА ДВА ПИСЦА

Станислав Винавер као књижевни стваралац који се окушао на свим пољима укључујући књижевну критику и полемику, понајвише се истицао својим гласним иступањем против свих устаљених правила, крутих система који смећају напретку и продирању новог. Управо због таквог иступања и своје природне ексцентричности, а нарочито отвореном критиком и исмијавањем великих ауторитета попут Јована Скерлића и Богдана Поповића и касијим полемичким сукобом са Марком Ристићем изазвао је буру негодовања и неприхватања, што се највише преломило на његовим дјелима која су, незаслужено, слабо позната и призната. Управо књига *Заноси и ѓркоси Лазе Костића*, која ће нама послужити као корпус приликом израде овог рада, из цјелокупног Винаверовог књижевног дјела је највише довођена у питање. Објављена је тек 1963. године – осам година послје Винаверове смрти. И не само то. Од тада се о књизи веома мало и само успут говорило, а друго издање доживјела је тек 2005. године.

Кључне ријечи: рецепција, жанр, романтизам, међуратни модернизам, поезика, однос умјетник и његово дјело – критика

1 О РЕЦЕПЦИЈИ. Књига *Заноси и ѓркоси Лазе Костића*¹ Станислава Винавера објављена је 1963. у издању Форума из Новог Сада. Друго издање штампано је тек 2005. године од стране Графичког атељеа Дерета, што је четрдесет и двије године након првог. Поводом другог издања ове књиге реакције јесу биле препуне одушевљења и у различитим новинама могло се наћи неколико интересантних приказа, али и Станислав Винавер и ова књига и српска књижевност заслужују много више.

* zeljka_przulj@hotmail.com

¹ Винаверова, ма и најобичнија, расправа или критика, најчешће и није била баш академског типа. У све је уносила огромну полемичку и памфлетску страст. Управо због једне полемике са комунистичким лидерима, тачније са Бором Дреновцем, у *Књижевним новинама* док их је уређивао Милан Богдановић, зарадио је оштре и изразито негативне политичке критике, што га је коштало објављивања књиге *Заноси и ѓркоси Лазе Костића*.

Вида Огњеновић², на примјер, каже у своме приказу ове студије да „на скоро шестсто страна бриљантног есеја о великом песнику Лази Костићу, Станислав Винавер је успио да ослика комплетно духовно и уметничко наслеђе српске књижевности, културе, митологије, државности” (Огњеновић 2006). Даље, тврди оно са чим се сви можемо сложити, а то је да „ово није само монографија о Лази Костићу, већ и Винаверова аутопоетичка књига, која у себи спаја уметничку радозналост, енциклопедијско знање и аутентични дух” (Огњеновић 2006). Једно од важнијих питања везаних за ову студију, а која се већ у првим моментима сама намећу те не можемо а да се не задржимо на њима, јесте питање жанра у чије формалне оквире може се сврстати поменута књига. Најчешћи, али истовремено и најнеопредјеленији и неодређујући израз који се помиње јесте монографија и њега, рецимо, употребљавају Гојко Тешић (1998), Предраг Петровић (2008), Тања Поповић (1995), Предраг Палавестра (2008). Тачно се зна да се под монографијом подразумева студија о једном писцу и није погрешно употрејибити тај израз јер *Заноси и њркоси Лазе Костића* јесте студија о једном писцу – Лази Костићу. Међутим, то нам не доноси ништа ново, нити нам оцртава било какву особину исте која би нам евентуално помогла у анализи. Тања Поповић у есеју *Винаверов Лаза Костић* каже да је књига „*Заноси* нетипична књижевност-историјска биографија коју не пише научник о песнику чије је стваралаштво детаљно изучио, него уметник о уметнику, који своју поетику истовестује са погледом на свет главног јунака” (Поповић 1995: 83). Тиме ауторка истиче у најмању руку двије ствари које стоје у некој врсти посљедичног односа, а то су присутност Винаверове субјективности и недостатак научности.

Јасно је да се Винавер определио за Костића, прије свега, зато што се њихови ставови генерално поклапају на многим пољима, али и да покуша исправити неправду почињену му од стране тадашње критике која га је естетски обезвриједила. На једном мјесту у првој глави експлиците

² Вида Огњеновић, *Модеран и универзалан у националној култури*: *Заноси и њркоси Лазе Костића*, Станислав Винавер (http://www.knjigainfo.com/index.php?gde=@http%3A//www.knjigainfo.com/pls/sasa/bip.tekstovi_o_izdanju%3Ftip%3D12%26pblcid%3D112340@), приступљено 25. 3. 2006.

Осим овога приказа, у новинама су се могли прочитати више чланци, него прикази попут: *Хармонија светиа* (*Заноси и њркоси Лазе Костића*), аутора М. Вулићевића, *Полишика*, 29.12. 2005; или: *Пређушана књиа* (*Заноси и њркоси Лазе Костића*), аутора Звонка Пријовића, *Глас јавности*, 22.12.2005. године.

каже: „Овдје отварам заграду јер не могу друкчије, јер се ничији живот, а најмање Лазин, не да испричати пуким хронолошким редом, па да буде психолошки разумљив” (Винавер 2005: 99). Дакле, један од Винаверових циљева био је да Лазин живот прикаже *психолошки разумљивим*, да би коначно био схваћен и признат. У крајњој линији, самим тим што се Винавер поистовијетио са Костићем и због сличности у ставовима, али и због сличног односа са критиком, књига о Костићу му је послужила да дефинише однос између умјетника и критике, стављајући се, при том, наравно, на страну умјетника и умјетности. Тако, бранећи Костића и његова схватања, ватрено полемишући са његовим противницима, брани и самога себе проширујући полемику и на своје противнике, али и умјетност уопште. Стога, и читава књига има карактер полемике. Постављајући студију у простор између књижевноисторијске биографије и полемике, Тања Поповић, мотивише и присутност субјективности и одсуство научности, а истовремено жанровски осликава и приближава нам студију. Такође, поменута ауторка каже да се *Заноси и њркоси Лазе Костића* могу сматрати Винаверовом жанровском и стилском евокацијом Костићеве монографије *О Јовану Јовановићу Змају (Змајови), његову љевању, мишљењу и писању, и његову добу* (Костић 1902), као и расправе *Гетше и његова народна свијест* (Костић 1885). И заиста, Винаверова студија почиње ријечима којима почиње и расправа *Гетше и његова народна свијест*, а то су: „Родио сам се у селу Ковиљу, поред манастира Ковиља, гдје је Јован Рајић некад архимандритовао [...]” (Винавер 2005: 7).

Под насловом *Револуција 1848. и 1849.* у оквиру уводног поглавља *Шест лица њраже њисца* говорећи о поменутој револуцији, Винавер помиње Васу Богданова и наводи његову реченицу: „Задатак наше историографије је у вези са проучавањем 1848!” (Винавер 2005: 56), коју је Богданов написао у свом чланку у *Историјском зборнику* 1949. године. Коментаришући даље, да је то подразумијевало описати све што је Шајкашки пук мислио, радио и хтио у доба револуције, Винавер каже: „Али ова књига, као и свака посвећена Лази Костићу, захтева од нас не само да додирнемо у пролазу револуцију 1848. и 1849, која је тако значајна за Војводину и Српство, него и да покушамо, у прегледном виду, изнети: шта је све од те револуције остало у души песниковој, као призор, као доживљај, као проблем решен или нерешен” (Винавер 2005: 57).

Из овога закључујемо да књига *Заноси и њркоси Лазе Костића*, између осталих, има и елементе *историографије*, највише у првом – уводном поглављу *Шест лица њраже њисца* и мањим дијеловима у каснијим по-

глављима, који се односе на Костићев приватни живот и политичку оријентацију у оквиру Милетићеве Српске народне слободоумне странке (1861).

Предраг Палавестра у *Историји српске књижевне критике* каже: „Ни монографија ни збирка есеја, ни критичка биографија ни систематски и методолошки јединствена студија о Костићевом песничком језику и непоновљивим поетским структурама, та обимна и драгоцена књига лудних фрагмената и искричавих закључака била је све то заједно” (2008: 368).

2. РЕЛАЦИЈА ИЗМЕЂУ ЛАЗЕ КОСТИЋА И СТАНИСЛАВА ВИНАВЕРА. Једно од питања које се прво јавља у сусрету са овом Винаверовом студијом, а то је: одакле и зашто се баш Лаза Костић нашао у видокругу интересовања Станислава Винавера? Питамо се утолико више што се Винавер бавио многим значајним именима и српске и свјетске књижевности и умјетности, филозофије попут Баха, Вијона, Раблеа, Шекспира, Бергсона, Валерија, Ајнштајна, а ни један од њих, ипак, није постао предмет велике студије као што је студија *Заноси и њркоси Лазе Костића*. Да бисмо дошли до одговора, мораћемо се вратити на почетак двадесетог вијека и вријеме у коме се јављају прве модернистичке тенденције које ће резултирати оним што ми данас зовемо авангардом у српској књижевности.

Наиме, почетак двадесетог вијека доноси прве побуне против пјесничке традиције у српској књижевности која је утемељена на рационалистичкој идеји „здравља” Јована Скерлића и прецизно парнасистички одређеним естетским мјерилима Богдана Поповића. То није био директан иступ против личности и погледа наведених аутора, већ само наговјештај надолазеће авангардне поетике засноване на негирању свих додашњих правила и догми, превредновању традиције и новом погледу на читаву књижевност, умјетника и његово дјело. У покушају успостављања континуитета модерности у српској књижевности, као некој врсти постављања темеља за нови и друкчији приступ књижевности и књижевном дјелу, нове генерације модерниста примјер Лазе Костића постављају за главни аксиом своје борбе. Лаза Костић, као појава којом је завршио српски романтизам, а која је оглашена и покопана као безвриједна од стране актуелних књижевних критичара, добрано је користила у идејном сукобу између традиционалиста и модерниста. У почетку послужила је као увертира приликом истицања основних разлика између двије струје, касније је имала функцију лајт мотива и необоривог аргу-

мента модерниста у поменутој борби, да би послје Другог свјетског рата у веома полемички динамичним педесетим годинама, тачније тек 1963. године када је и објављена Винаверова књига *Заноси и њркоси Лазе Костића*, одиграла улогу епилога у потврди званичне и коначне побједе модернистичких идеја.

Први који се истакао у превредновању традиције и успостављања модернистичког континуитета у српској књижевности био је Светислав Стефановић. Он је радovima *О ѡраичности Максима Црнојевића* (1901), *Гордана Лазе Костића* (1901), *О Јовану Јовановићу Змају. Лаза Костић* (1902), како каже Тешић, поставио питање „да ли је и колико поетско/поетичка пракса Лазе Костића исходиште модернистичке/авангардне праксе српске књижевности двадесетих година” (Тешић 2005: 205). Интересантно, Стефановић је имао итекако слуха за модерна израз у поезији – први је стао и у одбрану збирке пјесама *Пустиише ме како ја хоћу* Милана Ђурчина, затим препознао симболистичке елементе у поезици Милорада Ј. Митровића. Његовим трагом, наставио је и Станислав Винавер, а поред њега и Зоран Мишић који је сасвим новим концептом своје *Анѡологије српске ѡезије* 1956. године Лази Костићу дао највише простора и назвао га *зачетиником модерне српске ѡезије*. Очигледно, поред генерацијске заинтересованости за Лазу Костића, Винавер је увиђао да га с Костићем повезују и слична размишљања о књижевности.

Ако угрубо и са површине сагледамо оба писца појединачно: и Винавера који је писао и Костића о коме је писано, на обе стране евидентна је специфичност и у погледу карактера, а нарочито поетике. Пресјек се најдиректније остварује у томе што су се обојица издвајали у своме времену. Станислав Винавер се у експанзији најразличитијих модернистичких теорија и поетика већ у времену прије Првог свјетског рата, а нарочито послје, издвајао властитим, прилично уникатним, модерним погледом на књижевност и културу који је, с обзиром на Винаверов експлозивни, прегласни карактер, свакако морао бити примијећен. Иако је, начелно, и у највећој мјери Винавер био и остао *експресиониста*, чији је и манифест написао, а термин *авангарда* нам је преширок за дефинисање било чије поетике, ми ћемо се усудити и рећи да је за Винавера и његово дјело најпрецизније а да је и најмање погрешно употријебити израз *међурајни модерниста*, без обзира на то што он много тога подразумијева. На другој страни, Лаза Костић стоји на граници између *српског романтизма*, у који га сврставају историчари књижевности према националном надахнућу и усмјерености на српску историју и духовност, и

српске модерне, којој нагиње својим модерним односом према језику, склоности ка алегоризацији, сложеном говору, увођењем новина у пјеснички језик, стих и уопште форму. Познат је по многим *кованицама*³, организовању лирског симетричног десетерца на јампски начин што је примијенио у драми, те увођењу слободног стиха чиме нарочито води модерном пјесништву.

Винаверу је Лаза Костић могао бити интересантан у првом реду као стваралац чији је књижевни рад веома разнолик – био је драмски писац, есејист, критичар, филозоф, преводилац, пјесник, и у свакој области је отишао корак даље од својих претходника и дао своју препознатљиву ноту. Могао му је бити интересантан и као један од најобразованијих људи српског 19. вијека – познавалац класичних и модерних језика, или као страствен борац за своје политичке идеје – српство прије свега. Морао му је бити близак, како каже Јован Делић „и као дух заноса, и као дух пркоса, а нарочито са своје бујне, необуздане језичке имагинације” (Делић 2011: 383). Али, пресудило је то што је Лаза Костић био једноставно негиран и одбачен од стране тадашње критике. Београдску књижевну и критичку јавност прво је изазвао својим особеним стилем, а додатно и својим ставом према Бранку Радичевићу. Он је из Цетиња, чланцима у *Црнојорки* писао и против београдских филолога и против Радичевића. Говорио је да је његова поезија „сушичава”, да има много плитких мјеста која наводи, и да Даничић и није улазио у суштину његове поезије када ју је окарактерисао као добру, а према њему су се повели и други. Према Винаверовом мишљењу, те и друге ријечи попут тих изговорене против поезије Бранка Радичевића, који је представљао „свјатаја свјатих српскога језика” (Винавер 2005: 517), Лази Костићу су биле смртна пресуда. Он је „свлачећи Бранка са постоља врховног песника српског – учинио – не један, него сто грехова: грех према поезији, грех према Српству, грех према Вуку Карацићу, грех према народним песмама, грех према српској проливеној крви за ослобођење” (Винавер 2005: 495). Ни Љубомир Недић, ни Богдан Поповић, ни Јован Скерлић нису имали слуха за поезију Лазе Костића – сматрајући га шарлатаном и правим разбарушеним фантастом, нису препознали генија у њему. Костићеву поезију, такву какву су негативно оцијенили поменути „оци”

³ Не бисмо се сложили да су то неологизми, српски језик средњег вијека обилује таквим изразима и конструкцијама, које су, најалост у данашњем времену замијениле ријечи иностраног поријекла, туђице. Управо зато и користимо термин *кованица*.

критике, као изузетно привлачну и необичну због великог присуства слободних ритмова и најразличитијих језичких експеримената, динамике и ширине, прихватили су припадници *најмлађе генерације модернисшта*, како Светислав Стефановић најчешће назива генерацију Станислава Винавера, Милоша Црњанског и Растка Петровића.

И Винавер и Костић су били велике патриоте и заљубљеници у српску националну особеност. Додуше, Костић осим што је по рођењу Србин, захваљујући погодној породичној атмосфери, био је директно укључен у матичне токове српских књижевних и културних прилика. Наиме, рођен је у Шајкашкој, у селу Ковиљ, поред манастира Ковиља, 1841. године. Отац му је био граничар – подофицир, Петар Костић, који ће касније бити народни капетан у револуцији 1848. и 1849. године, а кроз чији живот ће и сам Лаза бити директно укључен у историјска збивања. Одрастао је у богатој кући ујака Павла Јовановића, коју је водила мајчина сестра Катарина, снаха покојног Платона Атанацковића, бачког владике, књижевника, великог Вуковог пријатеља и мецене, човјека чије се име без резерве мора сврстати међу великане српске културе. У политичке прилике био је укључен кроз дјеловање Српске народне слободомне странке Светозара Милетића.

На другој страни, Станислав Винавер рођен је у Шапцу, у имућној трговачкој породици јеврејског поријекла⁴, од оца љекара, који је донио први рентген апарат у Србију, и мајке пијанисткиње. Његов патриотизам и љубав према српском народу, која је била огромна, заснована је на личном опредјељењу.⁵ Такође, стасавао је у специфичном историјском периоду – у времену с мирисом крви, која ће бити проливена у Првом свјетском рату, у коме је и сам учествовао.

И на крају, а као најважнија релација између Костића и Винавера јесте, заправо, *однос умјетник и његово дјело – кришка*, што је Винавера интересовало читавог живота. За дефинисање овога односа управо му је послужио Лаза Костић и његов примјер. У ствари, овај однос би према

⁴ О питању јеврејског поријекла и личног опредјељења за српску националну припадност в. ПАЛАВЕСТРА 1998.

⁵ О Винаверовом патриотизму и правом залуђеношћу свим оним што је српско на интересантан начин говори Ребека Вест у књизи *Црно јајње и сиви соко: путовање кроз Југославију*, превео са енглеског, приредио и написао предговор Никола Кољевић, БИГЗ, Београд 1990. године. Наиме, Винавер је главни лик овога дјела, који упознаје странкињу са свим аутентичностима народа који живе на простору Балкана. Најсликовитије и са највише пажње говорио је о обичајима и традицији.

Костићевом примјеру, а и према Винаверовом, прије свега значио сукоб између умјетника и његовог дјела на једној страни и књижевне критике на другој страни. Именујући овај однос као „сукоб међу ствараоцем и његовим интерпретатором, међу песником и критичарем” (Петковић 1972: 13), академик Новица Петковић појашњава да овај сукоб не подразумева „тематизирање личних момената” или „интерпретативне неспоразуме”, нити би икакво усавршавање „које може ићи све до релативно потпуног подударанја аналитичког предмета и метода” (1972: 13) могло поправити овај однос. Размимоилажење је много дубље и тиче се самих суштина, и дјела, и критике, појединачно. Према Петковићевим ријечима крајности и даље остају крајности и никада се заправо не могу стићи, чак и „кад се до крајњих одређења доведу, *критика остаје у теоријској сфери*, коју не може прекорачити као ни властиту сенку, а *дело се неумољиво повлачи у сферу непосредној, практичној, материјалној збивања*” (истицање наше) (Петковић 1972: 13).

Када се узму у обзир услови живота, нарочито историјски периоди у којима су се родили и живјели, може се без устезања закључити да су се Лаза Костић и Станислав Винавер нашли у врло сличним приликама и ситуацијама. Али не само то, они су имали много сличних, готово истих интересовања, као и погледа на одређена питања, како из књижевности и културе, уопште, тако и из историје и политике. И Лаза је био, прије свега пјесник, књижевни теоретичар, шекспиролог, лингвиста, позоришни стручњак. Такође, обојица су се двојема стварима с посебном љубављу бавили, а то су српски језик и превођење. Врло их је тешко, готово немогуће и раздвојити, из простог разлога што су њихова увјерења у вези са питањима језика и одређења за одређене варијанте, разумљиво, оставила утицаја и на њихов израз, односно преводилачки рад. Бирали су и сличне теме и ауторе са очигледним интересовањем за класична дјела свјетске књижевности, па тако преводе *Илијаду*, *Одисеју* или *Хиљаду и једну ноћ*, затим Шекспира и Раблеа, Хајнеа и Хашека, Дикенса и Вијона. И један и други су препознатљиви по веома специфичном личном изразу односно стилу, гдје врло често наилазимо на неологизме, кованице, језичке иновације било у форми или језичкој мелодији; по специфичним темама интересовања, од којих је на првом мјесту народна традиција и фолклор. Због свега побројаног, Лаза Костић је морао бити интересантан Станиславу Винаверу.

Може се рећи да је додатни разлог Винаверовог интересовања за Костића тај што га је сматрао духовним оцем – оном врстом духовног учи-

теља, са изузимањем личних контаката, какав је Сима Милутиновић Сарајлија био Петру Петровићу Његошу. Не учитеља који ученика спутава својим начелима и увјерењима, већ учитеља који пружа примјер у смислу да својим начином посматрања и рјешавања одређене проблематике отвара своме ученику непознате видике кроз које треба проникнути и досећи их; који отвара још више питања, инспирише и подстиче ученика на креативност и на даље изграђивање властите критичке свијести и мисаоне зрелости. Станислав Винавер, стиче се утисак, сусрео се са Костићевом филозофијом укрштаја, баш у тренутку када је и сам био дошао до зида, немоћан да на прави начин оствари идеју модернизовања српског језика и књижевности, на начин да то буде и европско и српско у исто вријеме, али и квалитетно и препознатљиво. Костићеве идеје су биле кључ и одговор за Винаверова отворена питања. Ту релацију Учитель – Ученик Јован Пејчић објашњава на следећи начин: „Појмови ‘учитељ’/‘ученик’ (претходник/следбеник) немају у овом случају смисао који се тим речима обично придаје. Овде Учитель није онај који Ученика затвара у своју мисао и свој рад: Ученик није ‘затвореник’ Учитељевог дела нити изабрани (самопроглашени, деперсонализовани) ‘медијум’ Учитељевих порука у свету [...]. Појам Учитеља изједначаје се са појмом Узора, при чему значење узоритости Учитеља импликује појам Ауторитета у његовоме духовном и моралном смислу. *Сиваралачки иншеїришеїи ‘ученика’ остїаје, дакле, неїшакнуїи*, а откривени Узор појављује се у искључивој улози *учиїшеља самостїалности*” (истицање наше) (Пелчић 1998: 227).

Можемо закључити да, ако су Сарајлија и Његош, као Илићев *Клеон* и *Његов ученик*, водили своје дијатрибе шетајући црногорским пејзажима тражећи расковнике за сва она питања која су им се отворила, онда су Лазине идеје, оставши иза свога творца живе и разигране, спремне за даља путовања, дошле до Винавера привучене његовим апсолутним слухом за сваковрсне тонове и надтонове, а како се понекад чини, и добро скривеним од људи, шестим чулом. Такве, у његовој глави већ препуној сваковрсних проблемских питања од изузетног значаја и за језик, и за књижевност, и за умјетност и културу уопште, одиграле су улогу одгонетке. На тај начин, у једном човјеку, у једном времену остварила су се два човјека, два времена, двије поетике. Оно што није пошло за руком једном, наставио је други и завршио, чиме се остварио континуитет и постигла универзалност.

Оно што са сигурношћу можемо тврдити, јер то и сам Винавер експлицитно изјављује, јесте да је он књигом *Заноси и ѓркоси Лазе Костића*, између осталог, намјеравао исказати своје огромно поштовање и одати му признање за све што је постигао за свој народ и културу, а тиме и исправити неправду учињену према поменутом писцу. Осим тога, он сам говори да причу о Лазином животу намјерно није изнио хронолошким редом јер како каже „ничији живот, а најмање Лазин, не да се испричати пуким хронолошким редом, па да буде психолошки разумљив” (ВИНАВЕР 2005: 99). Дакле, између осталих, један од Винаверових циљева био је да прикаже Лазу тако да га читалачка публика коначно схвати на прави начин. Осим тога, више је него видљиво да је Станислав Винавер озбиљно и минуциозно проучио и прикупио грађу, не само о Лази Костићу, већ и о културноисторијском времену у коме је рођен, живио и стварао. У овој књизи се по први пут појављују поједине биографске чињенице о Костићу, као што је податак да се Никола Тесла интересовао за његово дјело и тражио му погодног издавача за Америку, по чему, а и по обиљу таквих и других информација, можемо закључити да иза ове студије стоји вишегодишњи и мукотрпан рад. Винавер је сматрао да је потребно и званично додијелити му мјесто у српској књижевности и култури, које му заиста и припада, вјероватно помишљајући како би се једног тренутка исто то могло десити и њему, с обзиром на то да је већ прошао кроз многе полемике и суочио се са озбиљним посљедицама.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Делић 2011: Јован Делић. Лаза Костић и српско пјесништво двадесетого вијека. Отисак из публикације *Лаза Костић 1841-1910-2010 (Научни скупови Српске академије наука и уметности)*, књ. СХХХИИ, књ. 23, Београд: Одељење језика и књижевности.
- Костић 1885: Лаза Костић. Гете и његова народна свијест. *Црногорка*. Цетиње: „Ђурађ Црнојевић” (5–13).
- Костић 1902: Лаза Костић. *О Јовану Јовановићу Змају (Змајови), његову љевању, мишљењу и писању, и његову добу*. Сомбор: Штампарија Фердинанда Битермана и сина.
- Огњеновић 2006: Вида Огњеновић. *Модеран и универзалан у националној култури: Заноси и ѓркоси Лазе Костића, Станислав Винавер*, доступно на: (<http://www.knjigainfo.com/index.php?gde=@http%3A//www>).

knjigainfo.com/pls/sasa/bip.tekstovi_o_izdanju%3Ftip%3D12%26pblcid%3D112340@), приступљено 25.3.2006.

- ПАЛАВЕСТРА 2008: Предраг Палавестра. *Историја српске књижевне кришине 1768–2007*, том I. Нови Сад: Матица српска.
- ПЕЛЧИЋ 1998: Јован Пејчић. Несвестице и помаме стварања / Станислав Винавер: Лаза Костић. *Простори књижевности духа*. Ниш: Просвета (227–241).
- ПЕТКОВИЋ 1972: Новица Петковић. Противречна поетска чињеница. *Аршикулација песме II*. Сарајево: Свјетлост (13–20).
- ПЕТРОВИЋ 2008: Предраг Петровић. Вишегласни Винавер. *Зборник Машице српске за књижевности и језик*, вол. 56, бр. 1 (145–153).
- ПОПОВИЋ 1995: Тања Поповић. Винаверов Лаза Костић. *Реч*, број 13, септембар 1995 (82–86).
- СТЕФАНОВИЋ 1901: Светислав Стефановић. 'Гордана' Лазе Костића. *Летопис Машице српске*, књ. CCIX/св. 5 (74–88).
- СТЕФАНОВИЋ 1901: Светислав Стефановић. О трагичности Максима Црнојевића. *Летопис Машице српске*, књ. CCVI/св. 2, (33–53).
- СТЕФАНОВИЋ 1902: Светислав Стефановић. О Јовану Јовановићу Змају. Лаза Костић. *Пријелег Мале библиотеке*, I, бр. 15. XII 1902 (329–337) и бр. XXI–XXIV, 31. XII (345–362).
- ТЕШИЋ 1998: Гојко Тешић. Пркоси и заноси Станислава Винавера. *Прилози за монографију*, свеска прва. Београд: Просвета.
- ТЕШИЋ 2005: Гојко Тешић. *Откровене српске авангарде: контекстуална чишања*, књ. 1, Београд: Институт за књижевност и уметност. Чигоја штампа.

Željka Pržulj

On Reception of the Second Edition of Vinaver' Book *Rapture and Spite of Laza Kostić* and the Relation between These Two Authors

Summary

Stanislav Vinaver, as a literary author experienced in all the literary fields including criticism and polemics, has exhibited himself most conspicuously by his loud proclamation against all the settled regulations, against the rigid systems which stand in the way of progress and incursion of the new. Those very moves and his natural eccentricity, and especially his open criticism and derision of the grand authorities such as Jovan Skerlić and Bogdan Popović and his later controversial conflict with Marko Ristić, which has provoked a tempest of disapproval and unacceptability, have proven to have the most considerable impact on his works, which are, undeservedly, not so well-known and acknowledged. Taking into consideration entire Vinaver's literary work, it is this very book entitled *Rapture and Spite of Laza Kostić*, used as the corpus for this paper, that has been debated the most. It was not published until 1963 - eight years after Vinaver's death. And that is not all. Since then, there have been a very scarce and incidental discussions about the book, moreover, its second edition was published only in 2005.

Key words: reception, genre, romanticism, interwar modernism, poetics, the relationship between an artist and his work - criticism.